

До 100 - річчя від дня народження Лідії Спаської

5 квітня минає 100 років від дня народження Лідії Спаської – народної художниці, яка з 40-х років ХХ ст. проживала на Рівненщині.

Народилася майбутня художниця в день святої Лідії – 5 квітня 1910 року в Умані. Її мати – гімназійний викладач географії, батько – судовий службовець. 1911 року сім'я переїхала до Луцька, мешкала у власному будинку в центрі міста. Дитинство Лідії пройшло в батьківському маєтку в селі Гавчиці недалеко від Ківерців Луцького повіту. Після закінчення у 1927 році Луцької жіночої гімназії Лідія Спаська (дівооче прізвище Лисяна) навчалася 2 роки (1927-1929) у Варшаві у приватній мистецькій школі імені Крижановського, де курс рисунку вів професор Слупський, акварель викладав професор Нартовський. Продовжила навчання в Парижі, студіювала у відомій академії Р. Жюльєна, в якій свого часу навчалися М. Башкирцева та А. Остроумова-Лебедева. Приїхала до Франції Лідія після смерті матері, отримавши невелику спадщину, і прожила тут 4 роки (1931-1935).

Паризький період вона характеризувала словами „багатство життя”. Тут познайомилася з цікавими людьми, серед яких філософ-богослов Сергій Булгаков, сестра Іоанна (Юлія Рейтлінгер), яка навчала її темперній техніці іконопису. У Парижі вона закохалася в студента інституту богослов'я Василя Спаського, з яким 1935 року повернулася на Волинь і одружилася. Молода сім'я оселилася в маєтку батьків в селі Гавчиці. Сповнена заряду творчої енергії, збагачена новими пластичними ідеями Л.Спаська з великим піднесенням почала працювати в різних жанрах образотворчості, зокрема в портреті, пейзажі, натюрморті. Париж навчив її краще цінувати і глибше розуміти свою батьківщину і її давню культуру. Вона звернулася до створення композицій на релігійну тематику.

Але після вересневих подій 1939 року життя різко змінило її долю. Перебуваючи під загрозою висилки радянською владою до Сибіру, сім'я Спаських переховувалася у рідних і друзів. З початком Великої Вітчизняної війни для Лідії почалися нові випробування. Від літа 1943 року вона деякий час жила у своєї гімназійної подруги Віри Огібовської-Ельберт, яка мешкала у так званому Будинку Пузини, що біля Луцького замку. Після Луцька Спаська проживала в Дубно. Тут, на початку лютого 1944 року, після народження другого сина її ледь не вивезли до Німеччини прямо з пологового будинку. Тільки щасливий випадок врятував її та дитя. У березні 1944 року чоловіка художниці мобілізували на фронт. 1945 року Василь Спаський загинув. Лідія залишилась одна з малолітніми дітьми. Батьківські будинки в селі Гавчиці і Луцьку були націоналізовані. Брат покликав поїхати її до Острога (1947), де й прожила майже все своє життя.

Повоєнні роки були складними, але інтелігентна терпимість, досвід та інші якості, вроджені та набуті, стали їй необхідними у житті. Спочатку, по приїзді в Острог, художниці замовили 60 копій з портретів Леніна і Сталіна для шкіл міста і району. Вона змушена була братися і за таку роботу, щоб заробити дітям на хліб. Проте мистецький розвиток Л. Спаської не припинився. Доля подарувала їй витривалість і творче довголіття. Взимку 1952 року Лідія Спаська отримала від місцевого музею замовлення намалювати картину „Повстання в селі Новомалині 1905 року”. Ця композиція принесла художниці успіх і визнання. Вона демонструвалася на виставках у Рівному, Києві та Москві і свідчила про яскраву і щедрю обдарованість авторки, її тонку спостережливість, вміння природно і невимушено компоувати багатопігурні сцени. З того часу Л. Спаська майже не робила копій. В історії України увагу художниці найбільше привернула епоха Хмельниччини: „В'їзд

Богдана Хмельницького в Острог у грудні 1648 року”, „Портрет Богдана Хмельницького” та багато інших.

У своїй творчості вона зверталася і до сучасного життя („Острозькі гончарі”, „Золоті руки”, „Хвора дитина”). Цікаві її портрети дітей і дорослих, виконані олією, гуашшю, аквареллю, пастеллю. У цьому жанрі авторка найкраще виразила себе як художник.

Багато сил віддала Л.Спаська церковному мистецтву. Всім своїм життям вона була підготовлена до такої діяльності. Вона розписувала церкви в Острозі, Луцьку, Києві, Мурманську, Архангельську, Астрахані, Ташкенті, Махачкалі, Вологді, Курську, Великому Устюзі, Нальчику, у селах Волині: Бодячеві (церква Св. Іова Почаївського), Озері (Покровська церква). Звертаючись до сакрального мистецтва, Л.Спаська осягла інший – духовний світ, з яким вона була пов’язана і думками, і почуттями. Виконуючи церковні розписи, вона не чекала ні підтримки громадськості, ані зацікавлення ними, бо в ті часи сакральне мистецтво просто ігнорувалося, а нерідко і переслідувалося. У Луцькому кафедральному Свято-Троїцькому соборі художниця працювала наприкінці 60-х років минулого століття. Тут їй належать ікони „В’їзд Господній в Іерусалим” та „Нагорна проповідь Ісуса Христа”. 1970 року, у час тотального атеїстичного наступу, вона розписала Свято-Феодосіївську церкву у Луцьку. Вже після смерті Л.Спаської модерний розпис цієї церкви мало не знищили під час ремонту храму. Його реставрували художники-реставратори Волинського краєзнавчого музею А.Квасюк, О.Романюк, Л.Обухович у 2001-2003 роках. Окремо слід згадати про розпис новозбудованої церкви в с. Гавчиці, де проходило дитинство Л.Спаської. Вона виконала його 1994 року як дарунок для односельчан. У квітні 1999 року в Художньому музеї Луцька експонувалася виставка „У пошуках добра, краси, гармонії”, де було представлено 65 творів живопису, графіки, іконопису Лідії Спаської. Це лише незначна частка великого доробку художниці, з якою вона повернулася у місто свого дитинства і юності. 10 робіт з виставки авторка подарувала музею.

15 серпня 2000 року Лідія Спаська померла і була похована в Гавчицях на Волині.